

UDK 314

ISSN 1820 - 4244
eISSN 2560 - 5011

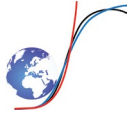
Demografija

Godina **XVI**
Volume

Beograd
Belgrade **2019**

demografija.gef.bg.ac.rs

IZDAVAČ

Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Aleksandar KNEŽEVIĆ, Odsek za demografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu

ČLANOVI UREDNIŠTVA

Marija ANTIĆ, Odsek za geografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Biljana APOSTOLOVSKA TOŠEVSKA, Institut za geografiju, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet Sv. Kiril i Metodij, Skopje; Daniela ARSENOVIĆ, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu; Florian BIEBER, Zentrum für Südosteuropastudien, Karl-Franzens Universität, Graz; Ivan ČIPIN, Katedra za demografiju, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu; Dragica GATARIĆ, Odsek za geografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Vera GLIGORIJEVIĆ, Odsek za demografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Klára HULIKOVA TESARKOVA, Katedra demografie a geodemografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, Praha; Damir JOSIPOVIĆ, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana; Sanja KLEMPIĆ BOGADI, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb; Vladimir NIKITOVIĆ, Centar za demografska istraživanja, Institut društvenih nauka, Beograd; Mateja SEDMAK, Inštitut za družboslovne študije, Znanstveno raziskovalno središče Koper; Danica ŠANTIĆ, Odsek za geografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Dragan UMEK, Dipartimento di Studi Umanistici, Università degli studi di Trieste

IZDAVAČKI SAVET

Mirjana BOBIĆ, Odeljenje za sociologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Mirjana DEVEDŽIĆ, Odsek za demografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Mirko GRČIĆ, Odsek za geografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Goran PENEV, Centar za demografska istraživanja, Institut društvenih nauka, Beograd; Gordana VOJKOVIĆ, Odsek za demografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu

TEHNIČKI UREDNIK

Branko PROTIĆ, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet

Štampa:

Grafika Galeb d.o.o., Beograd

Adresa:

Demografija

Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet
Studentski trg III/3, 11000 Bograd,
Republika Srbija

Tiraž:

200

Kontakt:

Tel: +381 (0)11 2637421
e-pošta: demography.editor@gef.bg.ac.rs
demography.editor@gmail.com
URL: <http://demografija.gef.bg.ac.rs/>

Demografija izlazi jednom godišnje. Mišljenja autora ne odražavaju nužno gledište uredništva.

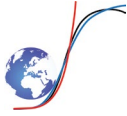
Objavljeni prilozi se indeksiraju u sledećim bazama:

- DOAJ (Directory of Open Access Journals, Lund)
- CEEOL (Central and Eastern European Online Library, Frankfurt am Main)
- SCIndeks (Srpski citatni indeks, Beograd)

Izdavanje časopisa *Demografija* finansijski je podržalo Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Prilozi objavljeni u časopisu mogu se koristiti samo pod uslovima licence *Creative Commons Autorstvo – Nekomercijalno – Bez Prerade 4.0. međunarodna* (CC BY-NC-ND 4.0)

PUBLISHER

University of Belgrade - Faculty of Geography

EDITOR-IN-CHIEF

Aleksandar KNEŽEVIĆ, Department of Demography, Faculty of Geography, University of Belgrade

EDITORIAL BOARD

Marija ANTIĆ, Department of Geography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Biljana APOSTOLOVSKA TOŠEVSKA, Institute of Geography, Faculty of Science, Ss. Kiril and Metodij University, Skopje; Daniela ARSENOVIĆ, Department of Geography, Tourism and Hotel Management, Faculty of Science, University of Novi Sad; Florian BIEBER, Centre for Southeast European Studies, University of Graz; Ivan ČIPIN, Department of Demography, Faculty of Economics & Business, University of Zagreb; Dragica GATARIĆ, Department of Geography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Vera GLIGORIJEVIĆ, Department of Demography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Klára HULIKOVA TESARKOVA, Department of Demography and Geodemography, Faculty of Science, Charles University, Prague; Damir JOSIPOVIĆ, The Institute for Ethnic Studies, Ljubljana; Sanja KLEMPIĆ BOGADI, Institute for Migration and Ethnic Studies, Zagreb; Vladimir NIKITOVIĆ, Centre for Demographic Research, Institute of Social Sciences, Belgrade; Mateja SEDMAK, Institute for Social Studies, Science and Research Centre, Koper; Danica ŠANTIĆ, Department of Geography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Dragan UMEK, Department of Humanities, University of Trieste

ADVISORY BOARD

Mirjana BOBIĆ, Department of Sociology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade; Mirjana DEVEDŽIĆ, Department of Demography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Mirko GRČIĆ, Department of Geography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Goran PENEV, Centre for Demographic Research, Institute of Social Sciences, Belgrade; Gordana VOJKOVIĆ, Department of Demography, Faculty of Geography, University of Belgrade

LAYOUT AND DESIGN

Branko PROTIĆ, University of Belgrade - Faculty of Geography

Printed by:

Grafika Galeb d.o.o, Belgrade

Address:

Demografija
University of Belgrade – Faculty of Geography
Studentski trg III/3, 11000 Belgrade,
Republic of Serbia

Circulation:

200

Contact info:

Tel: +381 (0)11 2637421
e-mail: demography.editor@gef.bg.ac.rs
demography.editor@gmail.com
URL: <http://demografija.gef.bg.ac.rs/>

Demografija is issued annually. The opinions of the authors do not necessarily reflect the viewpoint of the Editorial Board.

The journal is indexed in:

- **DOAJ** (Directory of Open Access Journals, Lund)
- **CEEOL** (Central and Eastern European Online Library, Frankfurt am Main)
- **SCIndeks** (Serbian Citation Index, Belgrade)

The Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia provides financial support for the printing of the journal.

The articles are licensed under a *Creative Commons Attribution - Non Commercial - No Derivatives 4.0 International* (CC BY-NC-ND 4.0).

SADRŽAJ

ČLANCI

- Milica SOLAREVIĆ, Milena SEKULIĆ, Bojan ĐERČAN, Tamara LUKIĆ*
9 **Starenje stanovništva kao izazov održivosti slovačkih naselja i slovačke etničke grupe u Vojvodini**
- Luca SALVATI, Ilaria ZAMBON*
31 **Preispitivanje “hipoteze suburbanog fertiliteta”: demografske implikacije i teritorijalne posledice**
- Petar VASIĆ*
53 **Lokalna samouprava i politika prema rađanju – analiza demografskih i socioekonomskih pokazatelja**
- Vesna MILETIĆ-STEPANOVIĆ, Vladimir POPOVIĆ*
77 **Problemi proizvodnje prostora i socio-prostornog razvoja ruralnih naselja Grada Zaječara**
- Marija ANĐELKOVIĆ STOILKOVIĆ*
103 **Zastupljenost demografskih problema pograničnog prostora Republike Srbije u javnim politikama**

PRIKAZI

- Aleksandar KNEŽEVIĆ*
121 **U susret regionalnoj depopulaciji u Srbiji**
- Danica ŠANTIĆ*
124 **Istraživanje stavova i namera stanovništva o preseljavanju i utvrđivanje uticaja migracija na demografsko starenje u četiri jedinice lokalne samouprave, u cilju formulisanja preporuka za kreiranje mera populacione politike**
- Danica ĐURKIN*
127 **Naselja Zmijanja: antropogeografska proučavanja**

OSVRTI, BELEŠKE I KOMENTARI

- Damjan BAKIĆ*
133 **Konferencija: “Demografski rizici XXI veka”**
- Natalija MIRIĆ*
137 **Konferencija: “Demografski aspekti ljudskog blagostanja”**
- Danica ŠANTIĆ*
139 **Projekat: “Istraživački centar za migracije, integraciju i upravljanje migracionim fenomenima” (MIGREC)**
- Natalija MIRIĆ*
140 **Letnja škola longitudinalnih i istraživanja životnog ciklusa (SLLS)**
- Nevena RADIĆ*
142 **Letnja škola o Migracijama u organizaciji Međunarodnog centra za razvoj migracionih politika (ICMPD)**

DODACI

- 146 **Beleške o autorima**
- 151 **Politika časopisa**

CONTENTS

ARTICLES

- Milica SOLAREVIĆ, Milena SEKULIĆ, Bojan ĐERČAN, Tamara LUKIĆ*
9 **Ageing of Population as the Challenge of Sustainability of Slovak Settlements and Slovak Ethnic Groups in Vojvodina**
- Luca SALVATI, Ilaria ZAMBON*
31 **Unraveling the “Suburban Fertility Hypothesis”: Demographic Implications and Territorial Consequences**
- Petar VASIĆ*
53 **Local Governments and Fertility Policy – Demographic and Socioeconomic Indicators Analysis**
- Vesna MILETIĆ-STEPANOVIĆ, Vladimir POPOVIĆ*
77 **The Problem of Production of Space and Socio-Spatial Development of the Rural Settlements of the City of Zaječar**
- Marija ANĐELKOVIĆ STOILKOVIĆ*
103 **Representation of the Demographic Problems of Serbian Border Region in Public Policy**

BOOK REVIEWS

- Aleksandar KNEŽEVIĆ*
121 **Towards regional depopulation in Serbia**
- Danica ŠANTIĆ*
124 **Investigating Attitudes and Intentions of the Population in Relation to Migration and Determining the Impact of Migration on Demographic Aging in Four Local Government Units, with the Purpose of Formulating a Recommendation for Creating Population Policy Measures**
- Danica ĐURKIN*
127 **Settlements of the Zmijanje: Anthropogeographical Study**

REVIEWS, NOTES AND COMMENTS

- Damjan BAKIĆ*
133 **Conference: “The Demographic Risks of the XXI Century”**
- Natalija MIRIĆ*
137 **Conference: “Demographic Aspects of Human Wellbeing”**
- Danica ŠANTIĆ*
139 **Project: “Migration, Integration and Governance Research Centre” (MIGREC)**
- Natalija MIRIĆ*
140 **Summer School on Longitudinal and Life Course Research (SLLS)**
- Nevena RADIĆ*
142 **Summer School on Migration Implemented by the International Centre for Migration Policy Development (ICMPD)**

ADDITIONAL INFORMATION

- 147 **Notes on the Authors**
- 159 **Journal Policy**

NASELJA ZMIJANJA: ANTROPOGEOGRAFSKA PROUČAVANJA

Izdavač: Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet, Beograd

Autorka: Dragica R. GATARIĆ

Prostorno-demografska problematika zauzima značajno mesto u savremenim geografskim istraživanjima. Monografija „Naselja Zmijanja: antropogeografska proučavanja” predstavlja istraživanje naseobinskog sistema koje ima za cilj povezivanje starog antropogeografskog i novog, savremenog, kompleksnog geografskog pristupa u proučavanju naselja, koji se ogleda u interakciji prirodnih, društvenih i regionalnih elemenata i faktora u kompleksu naselje – okolina. Ujedno, težište istraživanja predstavlja i prikaz opštih i posebnih zakonitosti koje su imale presudan značaj za teritorijalni razmeštaj naselja i njegovu demografsku, morfo-fizionomsku i funkcionalnu strukturu, koje oblikuju današnju mrežu naselja.

Monografija je organizovana u sedam poglavlja izdvojenih na osnovu proučavanih prirodnih i društvenih komponenti antropogeografskog kompleksa Zmijanja. U prvom poglavlju prikazan je teorijsko-metodološki okvir tradicionalnih i savremenih antropogeografskih proučavanja. Nakon uvodnog dela, u drugom poglavlju sagledani su geografski položaj, granice i veličina, kao i fizičkogeografska svojstva naseobinskog kompleksa, koji predstavljaju osnove razvoja i razmeštaja naselja. Treći deo obuhvata prikaz istorijsko-geografske osnove razvoja naseobinskog

sistema, od tragova prve praistorijske naseljenosti do savremenog doba i transformacije naselja pod uticajem složenih istorijskih i društveno-ekonomskih prilika. Kako kompleksno antropogeografsko proučavanje naselja i stanovništva zahteva detaljno sagledavanje svih komponenti naseobinsko-geografske sredine, u četvrtom poglavlju akcenat je stavljen na antropogeografske odlike naselja i poreklo stanovništva, gde se na sveobuhvatan način rekonstruiše i determiniše migraciono poreklo stanovništva, iseljavanje i redistribucija stanovništva, kao i njihove posledice. Peto poglavlje se bavi problematikom prostorno-demografskog razvoja naselja Zmijanja. U njemu su analizirane promene u kretanju i razmeštaju stanovništva, prirodno kretanje i dnevne migracije stanovništva, na osnovu čega se uviđaju zakonitosti demografskog razvoja proučavanog prostora. Društveno-ekonomske pojave, kao i geografsko-naseobinski procesi, interakcijskim delovanjem prouzrokovali su mnogobrojne promene i u demografskim strukturama stanovništva, kao i genezi, transformaciji i strukturi domaćinstava, o čemu je takođe reč u ovom poglavlju. Šesto poglavlje proučava mrežu naselja Zmijanja, kroz naseobinsko-demografsku transformaciju, vertikalni i horizontalni razmeštaj naselja i stanovništva, morfološko-

fizionomsku strukturu, prostorno-funkcionalni razvoj i transformaciju naselja i funkcionalnu tipologiju naselja, sagledavanjem dominantnih prirodno-geografskih i kulturno-istorijskih faktora koji su uticali na njeno formiranje, kao i posledice njihovog delovanja. U poslednjoj tematskoj celini antropogeografski je obrađeno 47 stalnih naselja Zmijanja, od kojih su tri potpuno i tri delimično raseljena naselja, kroz isticanje specifičnosti lokalnog položaja i glavnih geografskih karakteristika naseobinske teritorije, površine atara, načina korišćenja zemljišta i svojinskih odnosa u katastarskoj opštini. Potom su definisani oblik, fizionomski tip i manje morfo-fizionomske celine u naselju, zatim su evidentirani su tragovi ranije naseljenosti i hronološki prikazani značajni lokaliteti.

Takođe je obrađeno migraciono poreklo stanovništva po familijama, prostorna distribucija iseljenih kuća, objašnjen je funkcionalni razvoj naselja i funkcionalni tip naselja na osnovu zastupljenosti osnovnih funkcija, izdvojene najznačajnije komponente uređenja naselja. Autorka monografije u zaključku predstavlja današnji naseobinski sistem Zmijanja, ističući postojanje demografskih, socioekonomskih i prostorno-funkcionalnih problema koji su kočnica njegovog sveukupnog razvoja i uzrok stagnacije na jednoj, ali i posledica potpunog teritorijalnog isčezavanja naselja, na drugoj strani. Autorka ujedno daje i sugestije u cilju sprečavanja i rešavanja negativnih razvojnih tendencija.

Autorka monografije „Naselja Zmijanja: antropogeografska proučavanja“ uspeła je da na adekvatan način analizira i prikaže direktno i indirektno delovanje fizičkogeografskih i antropogenih faktora, čime su stvoreni različiti uslovi za prostorno-funkcionalnu i demografsku organizaciju naselja. Kao posledica društveno-ekonomskih i političkih prilika javlja se problem razvoja i egzistencije, pre svega ruralnih naselja. Kako se savremena mreža naselja Zmijanja odlikuje izrazitom prostorno-funkcionalnom neravnotežom, autorka ističe da se nameće potreba za prostorno-funkcionalnom reorganizacijom, kao jednim od koraka prevazilaženja mnogobrojnih ruralnih problema.

Monografija je napisana akademskim stilom na 343 strane, obogaćena grafičkim priložima u vidu tabela (76), ilustracija (13

fotografija i tematskih karata) i priloga (3) koji upotpunjuju tekst i čine ga preglednijim, raznovrsnijim i lakšim za razumevanje. Autorka je koristila relevantne domaće i inostrane izvore literature, kao i sopstvena istraživanja iz ove naučne oblasti. Poseban značaj u izradi ove monografije imala su i terenska istraživanja sprovedena od 2008. do 2011. godine, pomoću kojih je prikupljena naučno nepoznata ili delimično poznata građa o antropogeografskim svojstvima naseobinskog sistema Zmijanja.

Kako su problemi razvoja, egzistencije i devastacije naselja na proučavanom prostoru, tako i u drugim delovima, stari sasvim sigurno koliko i sama ljudska naselja, ova monografija ima značaj i za naučnu zajednicu i za širu javnost. „Naselja Zmijanja: antropografska proučavanja” namenjena je širokom krugu čitalaca i istraživačima zainteresovanim za ovu oblast, ali i prilikom izrade novih programa revitalizacije i prostorno planske dokumentacije, od čije efikasnosti i ekspeditivnosti zavisi perspektivni razvoj, ne samo naseobinskog sistema Zmijanja, nego i drugih ruralnih prostora Republike Srpske (Bosne i Hercegovine).

Danica ĐURKIN